

تحلیل عوامل موثر بر مکان گزینی صنایع تبدیلی کشاورزی در نواحی شهرستان طارم

وحیدریاحی^۱، حسن افراخته^۲، آذر نوری^۲

^۱ دانشیار و عضو هیئت علمی دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی تهران / riaghi{at}khu.ac.ir

^۲ آستاد و عضو هیئت علمی دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی تهران / afrakhteh{at}khu.ac.ir

^۳ نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی تهران، Azar.Noorii@yahoo.com

گاهی متضاد در استقرار، تداوم و سوددهی فعالیت نقش ایفا می کنند. مکان یابی علمی از طریق ارزیابی نظام مند تمامی شاخص های موثر و چگونگی ارتباط آن ها در منطقه، نقطه یا

چکیده

موفقیت در اجرای هر پروژه متاثر از عوامل بسیاری است که در تحقق اهداف آن پروژه، به اشکال گوناگون نقش دارد. این پژوهش با هدف بررسی عوامل موثر بر مکان گزینی استقرار صنایع تبدیلی کشاورزی و بررسی میزان اثر گذاری هر کدام از عوامل در شهرستان طارم انجام شده است، روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق مدیران و صاحبان صنایع فراوری بوده که به روش تمام شماری انجام شده است. داده های مورد نیاز از طریق پرسشنامه گردآوری و روایی پرسش نامه با استفاده از ضریب الفای کرونباخ ۰,۷۷۸ بدست آمده است. عواملی که در این پژوهش مورد نظر قرار گرفته با بررسی پژوهش های انجام شده ۵۹ شاخص استخراج و با در نظر گرفتن فراوانی تکرار در نهایت ۴۸ شاخص انتخاب شده اند. برای تجزیه و تحلیل از مدل تحلیل عاملی استفاده گردیده که نتایج حاصل از تلخیص ۴۸ شاخص ۱۲ عامل شامل سود آوری، امکان سرمایه گذاری، مکان، محیط طبیعی، منابع مالی، مکان یابی، دسترسی، توسعه فرهنگی، مخاطرات، فاصله مناسب از مناطق حفاظت شده، تولیدات اولیه، و جاذبه های اقتصادی و محیطی می باشد. همچنین جهت بررسی میزان تاثیر هر کدام از عوامل از مدل تحلیل مسیر استفاده شده که نتایج نشان می دهد در محدوده مورد بررسی مکان، توسعه فرهنگی، مواد اولیه، امکان سرمایه گذاری و سودآوری از بیشترین نقش در استقرار صنایع در وضع موجود برخوردار بوده است.

واژه های کلیدی

مکان گزینی، صنایع تبدیلی کشاورزی، شهرستان طارم.

مقدمه

ضرورت و اهمیت انتخاب مکان برای بنگاه صنعتی تا حدی است که در متون نظری این حوزه، یکی از عوامل موثر بر موفقیت اقتصادی بنگاه صنعتی در نظر گرفته شده است، زیرا مکان بر رشد، اشتغال بنگاه، خروج بنگاه از صنعت، سودآوری بنگاه و رقابت آن تاثیر دارد (۱) (یاسوری، ۱۳۹۲، ۲۶۳). در فعالیت های اقتصادی منطقه ای عموماً و در استقرار واحدهای صنایع و سایر فعالیت های اقتصادی بطور خاص، همواره شاخص ها و معیارهای گوناگون و

نقاطی را که بیشترین هماهنگی بین عوامل برای هدف مورد نظر وجود دارد را پیش بینی می کند. گاهی شاخص های کلیدی مثبت و یا منفی نقش تعیین کننده و حیاتی در استقرار، سوددهی، و پایداری فعالیت صنعتی دارند. مطالعات مکان یابی این شاخص های کلیدی منطقه ای، بهترین راهنمای فعالین اقتصادی برای شروع و برنامه ریزی موفق آینده خواهد بود (۲) (نوری و همکاران، ۱۳۹۱، ۲۲).

در شهرستان طارم توانمندی های قابل توجه در منابع و عوامل تولید کشاورزی توانسته است آن را عنوان یکی از قطب های کشاورزی در سطح استان و کشور معرفی نماید. سهم این شهرستان در صدور محصولات کشاورزی استان بسیار قابل توجه بوده و حدود ۵۰-۶۰ درصد برآورد می گردد (۳) جهاد کشاورزی استان زنجان، ۱۳۹۴). ویژگی های اقلیمی و شرایط این شهرستان منجر شده تا محصولاتی که در سطح این شهرستان تولید می شود دارای ارزش غذایی بالا بوده (ارگانیک) و از کیفیت مطلوبی برخوردار گردند. اما بررسی های اولیه نشان می دهد مانند مناطق دیگر کشور، صنایع در این محدوده نیز با چالش هایی جهت توسعه مواجه می باشد لذا در پژوهش حاضر ضمن بررسی وضعیت استقرار صنایع تبدیلی کشاورزی، به بررسی عوامل موثر بر مکان گزینی این صنایع در محدوده مورد مطالعه پرداخته خواهد شد.

مبانی نظری

صنایع تبدیلی و تکمیلی در جهت کمک به کاهش ضایعات کشاورزی، افزایش ارزش افزوده، افزایش بهره وری بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پایدار، کمک به افزایش صادرات غیر نفتی، دستیابی به امنیت غذایی و بطور کلی توسعه پایدار بخش کشاورزی تأثیر بسیاری دارد (۴) (حاتمی فرد، ۱۳۹۱، ۴۲۱). توسعه فعالیت های غیر زراعی بویژه صنایع، نیازمند بررسی های همه جانبه مناطق در جهت شناخت قابلیت ها و توان های موثر در شکل دهی و ایجاد انواع فعالیت های صنعتی است. قابلیت ها و مزیت های نسبی مناطق با یکدیگر متفاوت است، لذا مطالعه اولیه در جهت شناخت زمینه های